

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kunstide ja tehnoloogia õppekava

Marilin Jaadla

ÕPPEVIDEOD TIKKIMISES LÄBI RAHVUSLIKU TIKANDI

Magistritöö

Juhendajad: Pille Pattak, MA

Christi Kütt, MA

Viljandi 2022

Resümee

Õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi

Magistritöö eesmärk on luua kolme erineva piirkonna rahvusliku tikandi õppevideod. Õppevideote käigus õpetab autor roosi motiivi tikkimist, kasutades erinevaid tikkimisvõtteid. Rahvustikanditest valiti Mulgi, Lihula ja Muhu tikandid. Õpetajana tundis autor puudust tikkimisvideotest, mida saaks tundides kasutada rahvusliku tikandi õpetamiseks. Õppevideo on mõeldud II- III kooliastme õpilastele, kes tutvuvad Eesti eri tikanditega ja erinevate tikkimisvõtetega. Autori koostatud õppevideoid on võimalik kasutada tunnis lisamaterjalina või koduses distantsõppe olukorras, mis lihtsustaks ja näitlikustaks õppetööd. Õppevideod jagas autor oma ala spetsialistidega ning sellele järgnes intervjuu. Intervjuu käigus saadi tagasiside loodud õppevideotele ning saadud vastustele toetudes täiendas/muutis autor õppevideod. Intervjuu käigus saadi veelgi ideid, kuidas edaspidi tikkimistunde video teel rikastada.

Märksõnad: käsitöö, tikkimine, õppevideo, rahvuslik tikand, lilltikand, taimornament, roosi motiiv, spetsialistide hinnang.

Abstract

Instructional embroidery videos through folk embroidery

The aim of the master's thesis is to produce instructional videos of folk embroidery of three different regions. In the course of the instructional videos, the author teaches how to embroider a rose motif using various embroidery techniques. Folk embroidery of Mulgi, Lihula and Muhu were chosen. As a teacher, the author lacked embroidery videos that could be used in classes in order to teach folk embroidery. The instructional videos is intended for II-III school level students, who are being introduced to various Estonian embroidery styles and techniques. The author's instructional videos can be used as an additional material in classes or during distance learning, which would simplify and illustrate the learning process. The instructional video was shared with specialists in their field followed by an interview. The author modified/ altered instructional videos based on feedback that was received during the interview. Throughout the interview, further ideas were obtained on how to enrich the embroidery lessons with videos in the future.

Keywords: handicraft, embroidery, instructional video, folkloric embroidery, flower embroidery, rose motif, experts' evaluations.

Sisukord	
Resümee	2
Abstract	3
Sissejuhatus	5
1. Õppeprotsess ja õppevideo.....	8
1.1 Digipädevus hariduses.....	8
1.2 Õppevideo	9
1.3 Õppevideote olulisus õppetöös.....	10
1.4 Videopõhine õpetamine käsitöös.....	12
2. Võimalused tikkimise õpetamiseks põhikoolis.....	14
2.1 Rahvuslik tikand käsitöö ainekavas	14
2.2 Põhikoolis õpitavad tikkimispisted	15
3. Metoodika ja õppevideote koostamine	20
3.1 Võimalused õppevideote loomiseks	20
3.2 Metoodika kirjeldus.....	22
3.3 Õppevideo sihtrühm ja eesmärgid.....	23
3.4 Õppevideo loomine	24
4. Spetsialistide tagasiside	26
4.1 Magistritöö uurimuse andmekogumine ja andmeanalüüs	26
4.2. Spetsialistide tagasiside analüüs.....	27
Arutelu.....	31
Kasutatud allikad.....	36
Lisa 1. Ekspertidele saadetud nõusolekukiri	40
Lisa 2. Ekspertidele koostatud intervjuu küsimustik	41

Sissejuhatus

Eduka õppimise aluseks on soodne õpikeskkond. Sellele järeltulele jõudis juba J. Käis aastal 1920. Tema arvates peab koolitöö edendamaks rohkem vaatlemist, katsumist, üldistamist, võrdlemist, otsimist ja kogu tegevuse väljendust suusõnaliselt, kirjalikult või jooniste abil. Õpetaja osa selles on luua grupis või klassis meeldiv töökeskkond. (Käis, 1996) Viimasel kahel aastal on toimunud õppetöös suured muutused. Need muutused on tulnud põhjusel, et maailma on vallutanud pandeemia, mistõttu nii õpilased kui ka õpetajad on pidanud harjuma töötama iseseisvalt kodustes tingimustes. Teisisõnu õpetajatena peame valmis olema distantsõppeks, kus õpetaja ja õpilased on füüsiliselt üksteisest eraldatud. (Haridus- ja Noorteamet [HARNO], s.a.) Tänapäeval on õpetamine õppijakeskne. Lisaks sellele, on õpilased väga erinevate õppimisvõimete ja -viisidega. Mõni õpilane saab aru ainuüksi tekstist, mõni vajab juurde piltvaateid ning mõnel on vaja veelgi põhjalikumalt õpetust, mida saab tagada õpetaja näitlikustatud juhendamine ja õppevideo. Õpetaja ülesanne on äratada lastes huvi käsitöö ja isetegemise vastu. Üsna suur väljakutse on pedagoogil leida kaasahaaravaid õppemeetodeid, mis erinevate vajadustega lapsi tegutsema meelitaks. Pandeemia sundis käsitööõpetajaid kiirelt ümber kohanduma muutunud olukorraga, kus harjumuspärased töövõtted olid muutunud kasutuks. Kui kontaktõpe tähendab nii füüsilises kui ka virtuaalses õppekeskkonnas toimuvat õppetööd, milles osalevad nii õppija kui õpetaja siis distantsõpe on õppimise vorm, mis toimub täielikult kaugõppena. (HARNO, s.a.) See on õppevorm, milles on õpilased ja õpetajad omavahel eraldatud. (Eesti Keele Instituut [EKI], 2020) Sellest lähtuvalt leidis töö autor, et distantsõppe perioodil on käsitööõpet keerukas õpilastele edasi anda. Uurides magistr töö koostamise käigus erinevate ajaperioodide teemakohaseid materjale, leidis autor, et tikkimisega seotud õppevideoid on vähe ning uusi, kaasaegseid õppevideoid tuleks kindlasti juurde luua. Tikkimises nii nagu kõigis teistes käsitöö valdkondades, on esteetilise lõpptulemuse aluseks põhjalik juhendmaterjal mille toel ülesannet täita.

Magistr töö raames on autor loonud õppevideod II ja III kooliastmele tikkimise õppimiseks ja õpetamiseks. Autori poolt loodud õppevideod sobivad kasutamiseks nii kontaktõppe, distantsõppe kui koduõppe korral. Õppevideo kasutamise puhul erinevates õppevormides on oluline ka õpetajapoolne tugi. Vaatamata põhjalikule õppevideole võib esineda olukordi, kus õpilane ei oska tehtud valepistest tagasi algseisu naasta ning sellisel juhul ei asenda õpetajat üksi õppevideo. Lisaks saab õpetaja juurde selgitada erinevates piirkondades esinevate tikkimise omaduste ning kasutatud materjalide valikuid. Loodud

õppevideod on lisamaterjal juba olemasolevatele õppematerjalidele. Õpetaja saab suunata õpilasi vaatama videod ning kasutama õpikumaterjali koos sellega. Käesolevas magistritöös tutvustab autor kolme erineva Eesti piirkonna rahvustikandeid ning tikkimisvõtteid.

Töövõtted ja neile kaasnevad selgitused videotes on A.Pink ja K.Teder õpikust „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus“, mis võimaldab õpilasel luua video ja õpiku vahel seose.

Tänapäeva suund koolides on läinud ennastjuhtiva õppija suunas. Eelnevatele oskustele ja teadmistele õppeprotsessis on nüüdisaegses õpikäsitluses juurde seotud hoiakud ja oskused. Õppijates tuleb arendada õpioskusi, milleks on informatsiooni otsimine, probleemide märkamine ja defineerimine ning lahenduste leidmine. Õppija peab suutma õppeprotsessi analüüsida ja oma edusamme märgata. Lisaks sellele peab õppija suutma ennast õpiraskuste korral motiveerida, mis aitaks teda ebakindlusega toime tulla. (Tamm, 2021) Seega on väga oluline distantsõppes samaväärselt kontaktõppega, õpilast õppimisel toetada ja suunata. Oluline on, et õpetaja on suunaja ning õpilane saaks ka ise piisavalt teadmisi juurde uurida ning katsetada. Seega veebimaterjalid oleks ideaalne võimalus aidata õpilasel iseseivalt toimida, kuid samas lähtuda õpetaja suunamisest. Leian, et loodud videokeskkond on hea võimalus tekitada õpilases huvi rahvusliku käsitöö vastu ning anda algteadmised edasi läbi õppevideote. Loodud õppevideod on kasutamiseks nii kontaktõppes kui distantsõppes, mis toetavad rahvusliku tikandi õpetamist käsitöö tundides.

Töö eesmärk:

Luua õppevara tikkimise õpetamiseks II ja III kooliastmele ning tutvustada tikkimisvõtteid läbi rahvuslike tikandite.

Töö uurimusküsimused:

- Milliseid võimalusi on rahvusliku tikandi õpetamiseks põhikooli II ja III kooliastmes?
- Milline peaks olema õppevideo ning milline õppevideo toetaks tikkimise õpetamist?
- Millise hinnangu annavad spetsialistid loodud õppevideotele?
- Kas loodud õppevideod toetavad spetsialistide hinnangul uue töövõtte omandamist?
Põhjenda.
- Mis keskkond oleks parim videote edastamiseks?

Uurimismetoodika: Uurimisküsimustele soovitakse vastuseid leida läbi kvalitatiivse uurimuse. Valimisse kuuluvad õpetajad, kes on oma ala spetsialistid ning annavad käsitöötunde II ja III kooliastmes. Intervjuud viiakse uurija poolt läbi intervjuueeritavale

sobival ajal veebi teel Teams keskkonnas. Intervjuud transkribeeritakse. Andmeid analüüsitakse kasutades kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi.

1. Õppeprotsess ja õppevideo

Järgnevas peatükis antakse ülevaade digipädevusest haridussüsteemis. Autor toob välja õppevideo plussid ja miinused ning jagab ülevaadet sellest, kuidas on seni käsitöötundides videoõpet rakendatud.

1.1 Digipädevus hariduses

Aastal 2014 on täiendatud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikke õppekavu digipädevusega. Digipädevus on võtmepädevustest üks kaheksast oskusest, mis võimaldab meil omandada oskusi, mida 21. sajandil ühiskonnaelus ja majanduses vajatakse. (Haridus -ja Teadusministeerium [HTM], 2019)

Viimase paari aasta jooksul on terve maailm võidelnud pandeemiaga. Keerulised olud on mõjutanud ka haridusmaastikku ning sundinud kiirelt uudseid lahendusi leidma. Üheks suurimaks muutuseks haridussüsteemis on olnud see, et koolikorraldus tuli olulisel määral ümber korraldada. Õpetajad ja ka õpilased pidid toime tulema distantsõppel. (Himma, 2021) Distantsõpe on määratud 2021 aastal EKI poolt e-õppe vormis toimuvaks õppetöök. Õpilaste ja õpetajate vaheline suhtlus toimub ainult veebi vahendusel. (EKI, 2020) Euroopa Sotsiaaluuringutest tuli juba enne pandeemia algust välja, et Kesk- ja Ida- Euroopa riikide õpilastel ning õpetajatele ei ole vajalikke digioskuseid kriisiaegsetes tingimustes. Täpsematest võrdlustest selgus, et Eesti on suutnud siiski ajaga kaasas käia. Pandeemia tõi välja, et õpetajad ei teadnud tõhusaid digiõppe meetodeid või ei tahtnud neid eelnevalt rakendada. Õpilastel oli vähe teadmisi ja oskusi internetipõhiseks õppeks. (Himma, 2021)

Selleks, et kaasaegset õpikäsitlust toetada ning õppekvaliteeti tõsta, aitavad kaasa digipädevad õpilased, õpetajad ja koolijuhid. Oluline on, et kõigil oleks oskusi ning teadmisi digivaldkonnas. Digipöörde olulisemaks eesmärgiks on toetada ja kujundada oskuslik lähenemine digipädevuse arenguks ja digivõimaluste kasutamiseks õppetöös ja selle protsessis. Selline lähenemine toetab õpikäsitluse rakendamist. (HM, 2019)

Tänapäeval on kasutusel palju õppeotstarbelist tarkvara ja õppematerjale, mis on leitavad digitaalsel kujul (nt. video, esitluse, audioleeng, test, ülesanne jne.). (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse [HITSA], s.a.)

1.2 Õppevideo

Õppetöös on kasutusele võetud õppevideod, milleks sobib ükskõik milline videomaterjal. Üldiseks eesmärgiks on edastada protsessi, kuidas midagi teha (Lints, 2010), kuid erinevatel õppevideotel on erinevad eesmärgid. Sellest lähtuvalt tuleb valida sobivaimad lahendused õppevideo koostamiseks. Vastavalt videole peab jälgima tehnikat millega salvestatakse, tarkvarasid millega töödeldakse ja õppematerjali levitamiseks parimaid võimalikke lahendusi. (Tallinna Ülikool [TLÜ], s.a.)

Üheks õppevideo edastamise viisiks on videoklipp, mis on õppematerjali sees esitatav ning on mõeldud tekstimaterjali visualiseerimiseks ja toetamiseks. Videoklipp on soovitatav istutada teksti sisse milleks, kasutatakse erinevaid html koodi, mida on võimalik luua automaatselt erinevates keskkondades (TORU, YouTube jms.) või luua vastava tarkvara abil. Enne koodi loomist peab olema video laetud serverisse. Videod annavad võimaluse kirjeldada tervikut kui protsessi. Õpilastele saab edastada praktilisi juhiseid ning tegevust on võimalik mitmeid kordi üle vaadata. (TLÜ, s.a.)

Teiseks võimaluseks video teel õpilasi toetada on videoleeng. Seda on võimalik ette salvestada ning teha kindlal ajal ja kohas. (TLÜ, s.a.) Videolengu soovitatav pikkus on kuni 20 minutit (Tartu Ülikool [TÜ], 2017). Selline video on hea näiteks vestluse, ettekande, sündmuse või intervjuu jäädvustamiseks. Lisamaterjalidega videolengu puhul on võimalik kasutada erinevaid vahendeid nt interaktiivset tahvlit, dokumendikaamerat jms. Kõik sõltub sellest, mida tahetakse oma videolengus esitleda ja saavutada. (TLÜ, s.a.)

Õppematerjalina on võimalik kasutada ka videojuhust. See on üksikasjaline instruktsioon, mille käigus on tehtud ekraanisalvestus. (TLÜ, s.a.) Juhendi salvestamine toimub õpetaja arvuti taga ning õpetaja selgitab video või audiona ekraanil toimuvat. Sellised videojuhendid ei ole pikad, soovituslik videopikkus on 2-4 minutit. (TÜ, 2017)

Nii nagu kõikidel teistelgi asjadel on õppevideotel samuti plussid ja miinused. Õppevideo peab olema tempokalt monteeritud, kvaliteetne ja põneva stsenaariumiga. Miinuspooleks õppevideo loomisel on suur ajakulu. Enamuse aja sellest võtab montaaž. Kui materjal on kvaliteetselt filmitud, siis on monteerida tööd parem ning lõpptulemus on kvaliteetne. Selleks, et õppevideod hästi valmiks aitab kaasa kujutlusvõime, tunnetus ning kogemused. Eelnevalt peaks välja mõtlema, millised võtted tulevad teineteise järel ning milline peaks video tervikuna välja nägema. Selleks, et video hästi edasi areneks on hea kaasata teisi ning teha kavapunktid, mida videos kajastada. Näiteks: mis on olulisemad teemad, punktid ja võtted, mida kindlasti videos kajastama peaks. Lihtsam on ideed kirja panna, et olulised asjad ei ununeks. (Lints, 2010)

1.3 Õppevideote olulisus õppetöös

Maailmas on Eesti tuntud kui digiriik, mis püüab ellu viia innovaatilisi digilahendusi. Digilahendus kasutatakse ka Eesti koolides, et rikastada ja muuta õppimine paindlikumaks. Digivahendite kasutamine aitab suurendada õpilastes õpihuvi ning kujundada vajalikke oskusi elukestvaks õppeks. (HITSA, 2019; Seema & Vinter-Nemvalts, 2020)

Õpilased on väga erinevad. Selleks, et jõuda õpetamisega kõikide õpilasteni on oluline õppetööd rikastada erinevate abimaterjalidega. Olgu selleks siis visuaalne, heliline, füüsiline või verbaalne õpetamine. Videote kasutamine klassiruumis motiveerib õpilasi ning kaasab neid, võimaldades õpilastel õppida oma tempos. (Murali, 2020) Erinevaid teemasid tuleb käsitleda erinevalt ning oluline on, et õpitav oleks kõigile üheselt mõistetav (University at Buffalo, s.a.). Sablić, Miroslavljević & Škugor (2020) uuringus hindasid õpilased video paindlikkust, mis võimaldab sisu uuesti vaadata ja aktiivsemalt kodutöid täita. Samuti rõhutati uuringus, et õppevideod tuleks kohandada vastavalt olukorrale ja vajadustele. Merkt, Weigand, Heier & Scwan (2011) tehtud uuringute käigus Saksamaal saadi samad tulemused. Toodi välja, et õpilane saab videot vajadusel pausile panna, mis tagab võimaluse hoida tempo enda jaoks sobiv, samuti võimaldab õppevideo kontrollida üle eelnevad töö sammud ning tagasi kerida. Need tingimused annavad parema võimaluse tõhusamaks õppimiseks.

Videode loomisel peab arvestama laste arengustaadiumiga. Oluline on digivahenditega õpetamise juures see, et me aitame õpilasel õppida mõtestatult ja mõistlikult digikeskkondi ja vahendeid kasutades. (Seema & Vinter-Nemvalts, 2020)

Gua, Kim ja Rubin (2014) tõid oma mastaapses õppevideo uuringus välja õppevideo pikkuse, kui vaieldamatult kõige olulisema näitaja. Uuringu tulemusel selgus, et lühemad ja vabalt peale räägitavad videod (0–3 minutit) on kõige kõitvamad.

Kõrghariduses on videod väga efektiivsed ning neist on saanud kõrghariduse oluline osa. Mitmed uuringud on näidanud, et tehnoloogia võib õppimist tõhustada ja mitmed uuringud näitavad, et videod võivad olla ülitõhusaks õppevahendiks. Videotel on eriline väärtus luua õppeainesse hea ettevalmistus. Videod tuleks kasutada, kui head aktiivset õppimist vahendit. Kasutades seejuures suunavaid küsimusi, interaktiivseid elemente ja seotud koduseid ülesandeid. (Brame, 2016)

Arvestades, et tänapäeva noored veedavad suure osa ajast erinevates veebikanalites, siis video on õpilastele ideaalne viis, uue teema õpetamiseks. Video annab küll edasi suurel määral teavet, kuid ei saa eeldada, et õpilane suudab kõike teavet iseseisvalt kohe haarata ja siinkohal on oluline õpetajapoolne selgitus. Video aitab lõbusal viisil õppetööd lastele näitlikustada või juba õpitut teemat kinnistada. Hästi tehtud video on pikas plaanis õpetajale väga kasulik seetõttu, et materjal säilib ning õpetaja saab kasutada videoid korduvalt. (L. Brown, 2022)

Video kaudu õppimine toob kasu vaid siis, kui õpetada õpilast, kuidas videod kasutada eesmärgipäraselt. Tihtipeale juhtub nii, et õpetaja koostab tundide viisi erinevaid õppevideoid ja annab õpilastele võimaluse nende kaudu õppida, aga tulemus võib olla null. Seda seetõttu, et õpetaja pole õpilastele eelnevalt selgitanud, kuidas peab videot käsitlema ning millisel eesmärgil seda vaadata. Ennekõike peab õpetaja ise videot tehes teadma, mida ta õpilasele edasi tahab anda. Kuna videot on võimalus peatada ja tagasi kerida, siis on hea selgeks teha, mida õpilane võiks selle video vaatamise käigus märgata ja tähele panna. Kui videot kasutada tunnis, siis õpetaja peaks samuti pausitama ja vajadusel lisainfot juurde rääkima. Nii saab õpilane hea ülevaate, millele videos enam tähelepanu pöörata. Kui õppevideod tundides kasutada, siis on oluline, et õpetajal ja õpilastel oleks samal ajal omavaheline side. Kas siis läbi veebikeskkonna või klassiruumis. Seda seetõttu, et õpetaja saaks anda selgitusi antud video kohta ning luua arutelu. Peale video lõppu on hea, kui õpetajal on aega nähtud õpilastega läbi arutada. Seda selleks, et kogu nähtud informatsioon oleks lahti mõtestatud. (Robinson, 2021)

Chao jt (2016) uuringutes on selgunud, et õppevarad, mis on kasutusel digitaalselt aitavad õppijatel tõsta huvi õppimise vastu. Tammets & Kollom, (2020) on välja toonud, et

erinevate digitaalsete materjalide loomine ja selle ajalugu on Eestis olnud juba suhteliselt pikaajaline. Kümnete aastate jooksul on loodud õpetajatele erinevaid keskkondi, mis võimaldavad digitaalselt õppetööd rikastada. Õpetajatel on kasutusel mitmed digiõppevarad nt. Koolielu.ee, Opiq, eKoolikott jpt.

1.4 Videopõhine õpetamine käsitöös

Euroopa Sotsiaaluuringu käigus saadud andmed näitasid, et Covid-19 pandeemia ajal hästi toimiv tuleviku õppematerjal on mõtestatud videotunnid. Kindlasti hõlbustaks see ka käsitöö õpetamist. (Himma, 2021)

Uurides õppevarasid, siis on näha, et tehnoloogia ainetel ehk tööõpetus, käsitöö, kodunduse ja tehnoloogia erialal, enamasti puudub videopõhine õppevara. Materjalid on üldiselt paber kandjal, mis katavad suuremas osas õppekavast. On tehtud mitmeid ettepanekuid luua veebimaterjale, erinevate tehnikate õpetamisest. Sealjuures puuduvad õppematerjalid, mis juhendaks õpetajat, kuidas siduda erinevaid materjale ja teemasid. Haridus- ja Teadusministeeriumi tehtud uuringus on välja toodud, et tuleks luua õppevara, mis seoks terviklikuna kultuuripärandit ja selle hoidmist. (HM, 2016)

Erinevaid õppevideoid käsitöö tundideks leidub, kuid sellised, mis oleks seotud õppekavaga ja teemadega, mida koolis käsitletakse on vähe. E-koolikott (2021) on veebi keskkond, kus õpetajad leiavad vajadusel tundideks vajalikke materjale. E-koolikotis on olemas õppevideoid nii kudumises, tikkimises, heegeldamises ja vähesel määral õmblemises. E-koolikott pakub küll õppevideoid, kuid antud videote stiil on väga erinev. Puudub ühtne stiil, mis võib nii õpetajale kui õpilasele olla segavaks faktoriks. On videoid, mis on hääleta ning vajaks juurde selgitusi. Leidub videoid, milles on liiga palju näostamüra (nt. palju asju, mis juhivad õpilase tähelepanu kõrvale). Seega on oluline luua õppekavaga kooskõlas olevaid õppevideoid, mis hõlmaks endas ühtset stiili ning oleks head õpilastele jälgitavad.

Lembe-Maria Sihver on teinud algajatele tikkijatele õppevideo. Videos näitab ta tikkimiseks vajaminevaid vahendeid ning räägib tikkimise algtõdedest. Tikkimispistetest toob ta oma töös välja varspiste ja mähkpiste, mida videos õpetatakse. Tema õpetus on väga pealiskaudne ning algajale raske mõista, kuna videopilt ei näita täpselt piste tegemist vaid fookus tööle on kaugelt. (Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit 2020)

Veebileheküljelt nimega Garnstudio (2021) on leitavad mitmeid tikkimise õpetusi, kuid need videod on inglise keelsed ning võivad jääda arusaamatuks Eesti õpilastele. Sealsetele videotele oleks vaja õpetajapoolseid selgitusi. Antud videote puhul on positiivne see, et videoid on filmitud töö pealt, mistõttu on tikkijal parem tikkimisvõtetest aru saada.

Saara kirjastuse (2021) veebileheküljel on välja antud väga head ja kvaliteetsed õppevideod. Videoid on mitmeid ning annavad ülevaate Eesti kudumisvõtetest. Selline videomaterjal on parim viis veebipõhiselt teadmisi õpilastele edasi anda. Saara kirjastuse veebileheküljel olevaid kudumisvideoid võiks võtta aluseks tikkimispisteid õpetavate videote loomisel.

2. Võimalused tikkimise õpetamiseks põhikoolis

Järgnevates alapeatükkides tutvustab autor rahvusliku tikandi seost ainekavaga. Magistritöö käigus kirjeldatakse täpsemalt kolme erineva piirkonna tikandite omapära ja tikkimisviise. Töö raames kasutab autor Lihula, Muhumaa ja Mulgimaa tikandit, et näitlikustada õppevideoid.

2.1 Rahvuslik tikand käsitöö ainekavas

Riiklikus õppekavas on välja toodud, et 9.nda klassi õpilane tunneb peamisi Eesti rahvuslikke käsitöötavasid, kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid ning näeb kultuuripärandit kui väärtust. Õppesisus peab kajastuma tikkimine, mis pärineb Eesti rahvakunstist. Üheks õppeks on rahvarõivaste ja nende eripärade tundmine. Oluliseks peetakse, et õpilane tutvub erinevate tikanditega ning oskab neid loominguliselt kasutada ja luua midagi uut. (Põhikooli riiklik õppekava [PRÕK], Lisa7, 2011)

A.Pink ja K. Tedre raamat „Tikkimine- väike rahvarõivaõpetus“ on koostatud lähtudes riiklikust õppekavast. Selle raamatu on välja andnud Saara kirjastus II ja III kooliastmele. Toetudes käesolevale raamatule, valis autor kolm Eesti piirkonda, mida antud töös fookusesse võtta.

Lõuna-Eesti piirkonnast valiti Mulgimaa, mida kunagi nimetati Lõuna-Viljandimaa piirkonnaks. Mulgimaa ei ole kasutusel geomeetrilist tikandit vaid on omamoodi eriline ja moodustab Mulgi tikanditest erirühma. Mulgi kaunistusviisid on vanimad, kuna rõivaesemeid kanti XIV ja XV sajandil. (Linnus, 1973) Mulgimaa omapäraks on vanemaajalised arhailised tikandid. Mulgi tikandit iseloomustab ebasümmeetrilisus, lihtsus ja värvilisus. Mulgimaa omapäraks on see, et sealses piirkonnas kanti kaua aega arhailist seelikut. Abielunaiste päid katsid mulgirätid. Kui olid pidulikumad sündmused, siis neid ja naised kandsid puusapõllesid, mida ehtisid tikandid. Sealjuures kanti lihtsalõikelist särki, mille kaunistuseks oli valge pilu-või madalpistes tikand. Edasistel aegadel lisandus värvitoonidesse punast. Mulgimaal oli iseloomulik kanda pidulikel puhkudel või külmemal ajal mulgi kuube. Seda kandsid nii mehed kui ka naised. (Pink & Teder, 2005)

Lääne- Eesti piirkonnast valis autor õppevideo kasutamiseks Lihula piirkonna tikandi. Läänemaal kujunes 19.sajandi lõpul välja lilltikand. Lilltikand oli vägagi omanäoline. Rahvasuus nimetati seda omapärast tikkimisolaadi roosimiseks. (Mandel & Vaab, 2009) Roosimine sai alguse Lihulast ning ümbruses olevatest küladest, mis omakorda levis edasi Muhumaale. (Kirst, 2013) Arengu etappidena saab Lihula lilltikandis tuua välja kolm perioodi. Esimesena 19.sajandi lõpp ja 20. sajandi algus, teisena 20. sajandi I kümmend ja 1920. aastad. (Mandel & Vaab, 2009) Lihula rõivaid iseloomustab värviliselt tikitud punane seelik ning pikkade varrukatega särk. Tikandis oli rohkelt kasutatud punast ristpistetehnikat. (Pink & Teder, 2005)

Kolmanda piirkonnana valis autor töös kasutamiseks Saarte piirkonnast Muhumaa. Muhu rõivastel on au sees keskajast pärit õnnemärk, mida kutsutakse muhumännaks. Muhumänd on geomeetiline ornament. Ta kujutab endas ilusat ja korrapärast kaheksanurka. Muhu mända nii kooti kui ka tikiti rõivaste sisse. Tikkimisel kasutati ristpiste tehnikat. Tuntumatest tikanditest on levinud Muhu lilltikand, mida tikiti hääbepistes villastest lõngadest. Muhulased kannavad uhkusega pruudipõllesid ja tanu, mis on pilkupüüdvad ja kaunid. Tänapäevaks on rahvarõivaste juures kasutusel olnud pastlad asendunud susse meenutavate pättidega. Pätid said rohke tikandiga kaunistatud 20.sajandi algul ning siis muutusid nad ajapikku pidulikeks jalanõudeks. (Pink & Teder, 2005)

2.2 Põhikoolis õpitavad tikkimispisted

Põhikooli riiklikkus õppekavas on õppesisuna välja toodud, et II kooliaste oskab ühe- ja kaherealiseid pisteid. Õpilane oskab kanda mustrit riidele ning tehtud tööd viimistleda. III kooliastmes õpib õpilane tikkimist Eesti rahvakunstis. (PRÕK, Lisa7, 2011)

Magistritöös on kasutatud kolme Eesti piirkonna lill ja taimornamente. Kaunistamisviisiks valis autor roosi sümboli. Antud töös püüti välja tuua kolme roosi erinevusi nii töövõtete kui pistete poolest. Ühe sümboli kasutamine kolmel erineval viisil, annab õpilastele selge võrdluse erinevatest tikkimisvõtetest ning Eesti eri päranditest.

Mulgimaa moodustab Eesti taimornamendi vanima astme. Taimkirjad on pärit juba 19.sajandist. Tikandid on tikitud enamasti valgele pinnale kasutades vars-, sämp-, rist-, ahel-, mähk- ja madalpistes. Tikandis on võimalik näha lihtsamaid elupuu vorme. Üks põhilisi

sakraal sümboloid on sõõr, mida esineb tikandites rohkesti. Samuti tuleb Mulgi tikandites välja kuue- ja kaheksaleheline roos, mis loob sõõriga ühtse terviku. (Vunder, 1992) Kujundite õielehtede arv sümboliseeris erinevaid tõekspidamisi. Näiteks vaikimist sümboliseeris viieleheline roos, ühtsust, tasakaalu ja õnne kuueleheline roos, pühaduse ja täiuslikkuse sümboliks oli seitsmeleheline roos. (Kütt, 2008) Taimtikandi äärekirjades esineb erinevaid laineid ja siksakilisi jooni, mis omavahel põimuvad. Nendest on võimalik tuletada taimeväädid. (Vunder, 1992)

Joonisel 1 on näha erinevaid Mulgi roosi motiive. Loodud õppevideotes kasutab autor Mulgi roosi tikkimiseks sämpipistet, varspistet, mähkpistet ja ahelpistet.

Joonis 1: *Mulgi roosid.* (Kütt, 2008)

Lihula taimemotiivid on loovalt looduse eeskujul ümber tehtud. Lihula tikand on reeglina hõre. Pind on kaetud, pisted nähtavad ja teineteisest eraldatud. (Steinberg, 1990) Motiivistik Lihula tikandil on väga mitmekesine ja rikkalik. Tikandites esineb rohkelt tundmatuõielisi lillemotiive. Kimbud on segalilledest, mis on kinnitatud paelaga, koondatud lillepotti või hoopis vaasi. (Mandel & Vaab, 2009) 20. sajandi alguses hakati kaunistama tikandiga sellikuid ja vaipu. Käesoleva sajandi tikand oli eriline. Punastele seelikutele hakati tikkima roosimotiive. Vaipadele tikiti lillekimpe, mis olid loodusest eeskujuga saanud. Tikandina kasutati enim mähk-, madal- vars- ja sämpipistet. Punased toonid olid suurel määral kasutusel, teisi värvitoone esines tikandites vähem. (Kivilo, 1992)

Joonisel 2 näete Lihula roosi mustrit, mida autor kasutab õppevideote loomisel. Antud roosi tikkimisel kasutab autor madalpistet ja varspistet.

Muhu lillkirjad on motiividerohked. Muhu kirjas on taimed looduslähedased ja loomulikud. Äärekirjas kasutatakse enamasti lillkirja, mis teatud vahemaa tagant hakkab korduma. Pindade kaunistuseks on enamasti

Joonis 2: *Lihula roos.*
(Lihula Lilltikandi Selts, 2014)

lillekimbud ja taimeoksad. 20.sajandil hakkasid levima roositud vaibad, mille kirjades olid suurte õitega lillede, lehtede, viljade ja okstega kimbud. Muhu roos ei meenuta otseselt roosi, seda võib vaid olemuselt aimata. Muhu tikandis olid roosid punased. (Kivilo, 1992)

Mustrimotiivid on teineteisele lähestikku ning nad võivad katta teineteist. Tikandist jooksevad läbi üksikud looklevad jooned, kriipsud ja kaared. Need annavad kogu tikandile ühtse pildi ja muudab ta tervikuks. Enamasti kasutatakse Muhu tikandis hääbepistet, samuti ka mähk-või madalpistet. Tikkimisel võidakse kasutada segamini erinevaid materjale nt. puuvillased lõngu, villased lõngu ja siidlõngu. (Steinberg, 1990)

Joonisel 3 on näha Muhu roosi mustrit, mida autor õppevideote tegemisel tikib. Selle tikandi tegemisel kasutab autor hääbuvat mähkpistet.

Lähtudes A.Pingi ja K. Tederi raamatust „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus IV-IX klass“, mis on koostatud riikliku õppekava põhjal tootsin välja järgnevad põhikoolis tikitavad pisted mida on vaja eelnevalt kirjeldatud erinevate rahvuslike rooside tikkimiseks.

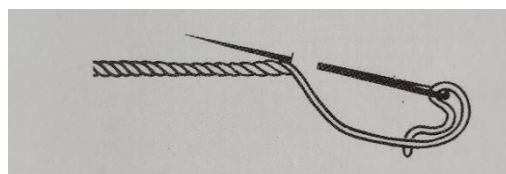
Varspistet on tikandites enim kasutatud. Selle tikkimisvõtte puhul on võimalik igasuguseid jooni tikkida. (Koger, 2016; Soone, 1988)

Varspiste moodustab ühtlase nõõri meenutava tikkimisrea (vt joonis 4). Seda on võimalik tikkida ka vahelduva varspistena. Kui on soovi varspisted tikkida mööda kumeraid jooni, siis peab olema piste pikkus lühem. Varspistet kasutatakse tihti lehe- ja lillevarste tikkimiseks. Seda pistet leidub näiteks Lihula lilltikandi juures. (Pink & Teder, 2005) Varspiste laiust on võimalik muuta, kui pisteid kallutada poolviltu üle pisterea. (P. Brown, 2003) Selle tikkimisvõtte puhul on võimalik kasutada mitmeid erinevaid vahendeid nt. sünteetiliste niitide ja lõngadega, mulineega, siidniidiga ning seda igasugustele kangastele. (Koger, 2016)

Joonis 3. *Muhu roos* (Kirst, 2015)

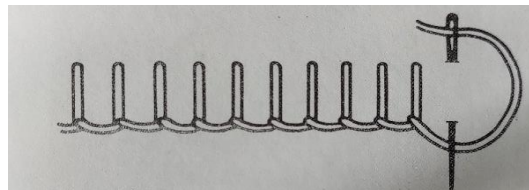

Joonis 4. *Varspiste* (Artla et al., 2014)

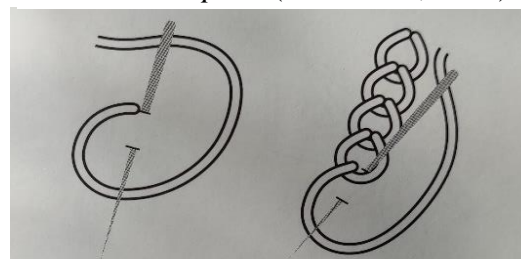
Sämppiste on tikkimispiste, mis on kaherealine (vt joonis 5). See tähendab seda, et nõel liigub kahte joont mööda, mis annab pistele kõrguse. Piste alguskoht asub alumisel joonel ja sämppistet alustatakse vasakult poolt. Sämppisteridu on võimalik teha erinevaid, kui muuta piste kõrgust. Sämppistet on võimalik vastavalt vajadusele tikkida ka mööda kõverjoont või ringselt. (Pink & Teder, 2005; Laanpere & Raidla, 1993) Tavapäraselt näeme seda pistet püsti sammastega, kuid sämppistet on võimalik teha ka kaldu. Kõige enam kasutatakse sämppistet tööde ääristamistel. (Koger, 2016; Soone, 1988) Sämppiste rea lõpetamiseks on vaja kinnitada aas väikese pistega. (P. Brown, 2003) Tihtipeale kasutatakse sämppistet erinevate aplikaatsioonitehnikate tegemisel. Sämppistet kasutatakse näiteks Mulgimaa tikandites. (Pink & Teder, 2005)

Joonis 5. Sämppiste (Artla et al., 2014)

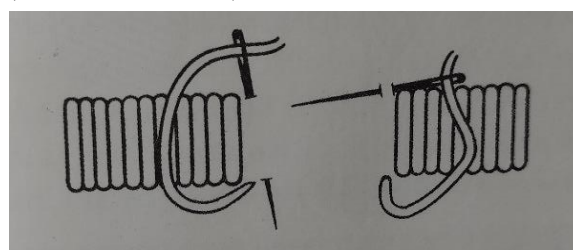
Ahelpiste on kaherealine piste, mida tikitakse ülevalt alla (vt joonis 6). (Pink & Teder, 2005) Ahelpistet nimetatakse ka kettpisteks, sest järjepidev ahelpiste sarnaneb heegelketile. Ahelpistes saab tikkida erinevaid jooni. Kõige enam kasutatakse seda pistet lillevarte ja okste tegemisel. Ahelpisteid on võimalik tikkida erinevatel viisidel nt. siksakiline ahelpiste, laiema ahelpiste, topeltahelpiste, rosettahelpiste jne. Ahelpistet on võimalik teha kahevärvilisi (nt. üks ahel valge, teine punane jne.) (Koger, 2016)

Joonis 6. Ahelpiste (Artla et al., 2014)

Mähk- ja madalpiste on tikkimisviis, mis annab võimaluse täita nõ pilti või kujundit (nt lilled, elusolendid vms.) Mõlemad pisted on eest vaadatuna ühesugused (vt joonis7). Pistete erinevus tuleb välja töö tagumisel poolel. Mähkpiste korral jäävad töö tagumisele poolele nähtavale pikad

Joonis 7. Mähk- ja madalpiste (Artla et al., 2014)

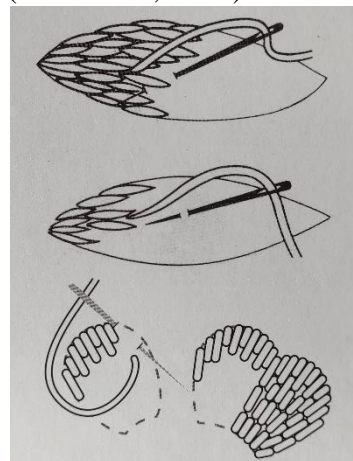

pisted, madalpiste korral jäävad töö tagumisele poolele nähtavale vaid väikesed täpid. Tikkides mähk- ja madalpistet on soovitus kasutada raami. Madalpistet tikitakse paremalt vasakule ja mähkpiste korral vasakult paremale. (Pink & Teder, 2005) Madalpiletel on mitmeid variante. On võimalik tikkida püst- ja kaldmadalpiletet. Kaldmadalpilete puhul tuleb valida piste jaoks sobilik kalle. Piste ei tohi jääda liiga pikk, muidu ei ole sellel ilusat vormi. Tikkimist on võimalik teha mõlemas suunas. Tikkimist alustatakse keskelt ning siis üks pool ja seejärel

teine pool. (Barnden, 2004; Laanpere & Raidla, 1993). Madalpiste jääb eriti efektne ja ilus, kui selle tikkimiseks kasutada siidi või mõnda muud valgust peegeldava pinnaga lõnga. Selline materjali kasutus annab madalpistele erilise sileduse ja läikivuse. Madalpiste tundub esialgu lihtne, kuid korrektset tulemust saavutades on ta raskemaid. Seda seetõttu, et madalpistele on oluline, et iga lõng jääks paralleelne ja ühetasane. (P. Brown, 2003)

Kui madal- või mähkpistet üksteise sisse tikkida ning piste pikkused on erinevad siis nimetatakse seda **hääbepisteks** (vt joonis 8). Need pisted ei moodusta korrapärast rida ning ühe värvi sisse on võimalik sulatada teisi värvitoone. Peamine hääbepiste kasutusviis on loodusmotiivide tikkimisel. (Pink & Teder, 2005) Selle piste erilisus seisneb selles, et pisted võimaldavad maalida ilusaid pilte, milles värvid lähevad heledamast tumedamaks või vastupidi. Nimi tulenebki sellest, et värvid omavahel võivad hääbuda. Selle piste alusmaterjaliks sobivad sileda pinnaga kangad nt. tihedamad linased, siid- ja segakiust materjalid ning puuvillased riided. (Koger, 2016)

Joonis 8. Hääbepiste
(Artla et al., 2014)

3. Metoodika ja õppevideote koostamine

Järgnevas peatükis kirjeldab autor magistr töö metoodilist osa. Tuuakse välja õppevideo loomise tähelepanekud, tutvustatakse antud töö metoodikat, tutvustatakse antud õppevideo sihtrühma ning õppevideote loomise eesmärki.

3.1 Võimalused õppevideote loomiseks

Antud magistr töö lõplikuks tulemuseks on õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi. Videod toetavad olulisel määral A.Pink ja K.Teder raamatut „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus IV-IX klass.“ Loodud õppevideod on mõeldud kasutamiseks II ja III kooliastme õpilastele ja õpetajatele.

Õppematerjalide koostamine kuulub suuremas plaanis õpidisaini alla. See tähendab seda, et õpisüsteemide, -materjalide ja -tegevuste all mõistetakse nende arendamist. Selliste arendustegevuste all kasutatakse kindlaid mudeleid. Antud õppevideote loomisel kasutati ADDIE mudelit, mis on üks tuntumaid protsessimudeleid, mida kasutatakse õppetegevuste arendamisel. (Eskla, K. s.a.)

ADDIE mudel koosneb viieastmelisest etapist:

- Analüüsi etapp ehk inglise keeles Analysis;
- Kavandamise etapp ehk inglise keeles Design;
- Väljatöötamise/ arengu etapp ehk inglise keeles Development;
- Kasutamise/ rakendamise etapp ehk inglise keeles Implementation;
- Hinnangu andmise etapp ehk inglise keeles Evaluation.

Analüüsi etapis keskendutakse sellele, et teadmisi ei dubleeritaks ning keskendutakse hoopis uutele temadele ja õpetustele, mida õpilased peavad alles tundma õppima. Oluline on selles etapis teha vahet, mida õpilased juba teavad ning kuhu antud etapi lõpuks peaks teadmistega jõudma. (Kurt 2018) Magistr töö raames uuriti esimeses etapis seda, kuidas spetsialistid on igapäevaselt käsitöötunde üles ehitanud ning milliseid tikandeid on enim õpetatud. Sooviti teada saada, millised olid kõige levinumad õpetamisviisid ning millest on tundide läbiviimisel puudust tuntud.

Kavandamise etapis tehakse kindlaks kõik eesmärgid, et paika panna tulemuse saamiseks vajalikud ressursid. (Kurt, 2018) Selles, etapis püüdis autor leida kolm enim levinumat rahvustikandit. Valituks osutunud piirkondadeks olid Muhu, Mulgi ja Lihula tikandid. Autor uuris lähemalt erinevate piirkondade tikandeid ning erinevaid motiive. Õppevideo jaoks otsustas autor valida kolme erineva piirkonna roosi motiivid. Seejärel püüdis autor leida võimalusi, kuidas tuua erinevusi piirkonniti välja. Videote loomisel, otsustati kasutada tikkimiseks piirkonnast lähtuv kangas, et tikandi üldmulje paremini esile tuleks.

Kui eelnevad kaks etappi analüüs ja kavandamine nõudsid ajurünnakut, siis **arendusetapi** eesmärgiks on kavandatu elluviimine. (Kurt, 2018) Selles etapis püüti leida lahendusi, kuidas õpilastele rahvusliku tikandit ja selle õpetust edastada. Pistete selgitamiseks kasutati A.Pink ja K.Teder raamatus „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus IV-IX klass.“ olevate pistete selgitusi, et õpilasel oleks hea videot õpikus õpetatuga kokku viia.

Kasutamise faasis on oluline, tagada materjali tõhusus. See eeldab pidevat katsetamist, tagasisidestamist ja töö muutmist. (Kurt, 2018) Antud magistr töö raames oli vaja leida spetsialiste. Spetsialistide eelduseks oli käsitöös omandatud magistrikraad ning vähemalt viie aastane töökogemus. Magistrikraadi omandavaid käsitööõpetajaid oli keeruline leida, seepärast ühel puhul magistrikraad käsitöös puudus.

Viimaseks viiendaks faasiks on **hinnang**. Selle etapi juures on oluline viia läbi viimane ja põhjalik testimine või muutmine. Hindamisetapi põhiliseks eesmärgiks on vaja välja selgitada, kas kõik eelnevalt püstitatud eesmärgid on saavutatud ning teha kindlaks, kas projekt on tõhus. (Kurt, 2018) Õppevideotele lõpliku hinnangu saamiseks kasutati 12 küsimusest koosnevat avatud küsimustega intervjuud. Küsitledes spetsialiste ning saadud tulemustele toetudes, sai autor juba loodud õppevideote kohta täiendavaid soovitusi ning järgnevat sisendit õppevideote koostamiseks.

Selleks, et magistr töö raames koostatud videod oleks võimalikult efektiivsed ja kasulikud, toetuti videote loomisel lisaks ADDIE mudelile veel erinevatele artiklitele. Ameerika Ühendriigis on J. Vest (2009) välja andnud artikli, milles nimetab ta 6 sammu, millest tuleks õppevideo tegemisel juhinduda.

1) Mõttele läbi video ja kogu protsess - ehk mida sa teed, mida selleks vajad, kus seda videot teha saab, kes selle kokku monteerib, millised on video eesmärgid, mida võtta fookusesse, kui pikk video olema peaks ja kas video tegemine vajab lisaeelarvet.

- 2) Põhireeglid - ehk kui pikk on video ning milline on video ülesehitus.
- 3) Video looja peab olema nii õpetaja kui ka huvitekitaja. See tähendab seda, et video tuleb teha atraktiivseks, et õppijal oleks huvi seda vaadata.
- 4) Proovi eelnevalt läbi, kui hakkad õiget videot tootma. Tee proove ning mõtle, mis peaks jääma tehtavasse videosse.
- 5) Tee endale selgeks, kas sa saad mitme rolliga hakkama. Videot tehes peab hakkama saama mitme asjaga ning see on aeganõudev.
- 6) Näita juba tehtut kellelegi ning võta tema soovitusi kuulda. Iga silmapaar lisaks tagab parema lõpptulemuse.

Kokkuvõtteks on J. Vest (2009) öelnud, et video peab olema lihtne ja asjakohane. Video ei tohiks olla liiga pikk, muidu hajub õpilaste tähelepanu. Kui video läheb liiga pikaks, siis ei saavuta see oma eesmärki. Videot tehes tuleb alati mõelda sellele, mida oled ise valmis vaatama ja lase kellelgi loodud video üle vaadata ning vajadusel vii muudatused ellu.

3.2 Metoodika kirjeldus

Käesoleva magistritöö puhul on uuringutüübina kasutatud arendusuuringut ehk rakendust loovat uurimust. Arendusuuringu käigus luuakse uuringu raames lahendused uuritud probleemidele. Tööd alustatakse probleemi püstitusega. Seejärel pannakse paika arenduse kava, viiakse ellu uued ideed ning monitooritakse tulemust. Peale seda kogutakse tulemusi ning soovitusi, et tööd parendada. (Niglas, 2011) Antud töö raames on probleemiks rahvuslike tikandite õppevideote vähesus. Töö käigus koostatakse õppevideod läbi rahvusliku tikandi ning seejärel otsitakse spetsialistid, kes tööle hinnangu annaks. Saadud tulemused töödeldakse ja tehakse õppevideotes vajalikud muudatused. Samuti koondatakse kokku spetsialistidelt saadud ettepanekud järgnevate tikkimisalaste õppevideote loomiseks.

Käesoleva töö raames moodustati valim mittetõenäosusliku valimisstrateegia abil. Kõikidest mittetõenäosuslikest valimistrateegiast jäi sõelale lumepallivalim. Lumepallivalim tähendab seda, et leitakse esimesed sobivad inimesed, kelle järgi jõutakse järgmiste sobivate inimesteni (Õunapuu, 2014).

Uurimuse käigus kogus magistritöö autor andmeid viie spetsialisti käest. Tingimuseks andmete kogumisel oli minimaalselt viie aastane töökogemus käsitöö õpetajana II ja III kooliastmes. Neli spetsialisti viiest on omandanud käsitöö õpetaja erialal magistrikraadi. Andmeid koguti kvalitatiiv- kvantitatiiv uurimismeetodit kasutades. Tulemuste saamiseks koostati intervjuu küsimustik, mis koosnes 12 küsimusest (vt lisa 2). Küsimustik on koostatud lähtudes uurimisküsimustest ning toetavad töö eesmärgi saavutamist. Lisaks kaheteistkümnele küsimusele küsiti lisaks veel kaks küsimust spetsialistide taustainformatsiooni saamiseks. Intervjuu küsimustik koosnes neljast teemaplokist. Esimeses teemaplokis uuris autor spetsialistidelt, kuidas nad tikkimistunnid üles on ehitanud ja millised on kasutatud töövõtted. Teine teemaplokk uuris hea õppevideo ülesehitust ja videostiili. Kolmandas teemaplokis selgitati välja rahvustikandi tähtsus tänapäeva käsitööõppes. Neljandasse teemaplokki on kokku koondatud saadud tagasiside loodud õppevideotele.

Spetsialistidele saadeti eelnevalt nõusolekukiri (Lisa1). Seejärel leppis autor intervjuueritavaga kokku sobiva aja. Intervjuud viidi läbi märts-aprill 2022 Teamsi keskkonnas. Intervjuud salvestati. Spetsialiste teavitati, et intervjuud salvestatakse ja saadud tulemusi kasutatakse vaid uurimustöö raames ning nende vastused jäävad anonüümseks. Tulemusi aitas transkribeerida Tallinna Tehnikaülikooli poolt loodud veebipõhine kõnetuvastusprogramm. Saadud kõnetuvastused oli vaja ise veel tähelepanelikumalt üle vaadata, et vastused oleksid veelgi täpsemad. Autor analüüsis saadud tulemusi, tegi järeldused ning viis õppevideotes vajalikud muudatused ellu.

3.3 Õppevideo sihtrühm ja eesmärgid

Loodud õppevideod on mõeldud II ja III kooliastme õpilastele kasutamiseks käsitöö tundide raames. Antud töö põhiliseks küsimuseks oli see, kuidas õpetaja on oma tundides läbi viinud tikkimise õpetust, millest on ta tunde läbi viies puudust tundnud ja kas loodud õppevideod aitaksid rahvuslikku tikandit õpilastele paremini õpetada.

Põhikooli riiklikkust õppekavast lähtudes ning sealseid õppetulemusi uurides on kirjas, et II kooliastme õpitulemused on:

- Õpilane kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;
- Õpilane märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel;

- Õpilane leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid Eesti rahvakunstist.

II kooliastme õpilase õppesisus on välja toodud erinevate töövahendite ja sobiva materjali kasutamine. Erinevate sümbolite ja märkidega tutvumine. Ühe ja kaherealiste pistete tundmine ja nende tikkimine ning mustri kandmine kangale.

III kooliastme õpilase õpitulemustes on välja toodud järgnev:

- Õpilane tunneb peamisi Eesti rahvuslikke käsitöötavasid;
- Kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid.

Õppekavast lähtuvalt III kooliastme õpilane tutvub erinevate tikanditega ning kasutab tikandit loomingulise väljendusvahendina. (HARNO, s.a.)

Loodud õppevideod toetavad põhikooli riiklikkus õppekavas välja toodud punkte. Video abil on õpilastel võimalik näha, kuidas õpitud tikkimispistetega saab luua rahvuslikku tikandit. Kolmes erinevas videos on kasutatud mõningaid ühe- ja kaherealiseid pisteid ning edastatud nende õpetus. Õpetuses on kasutatud, A.Pink ja K. Teder raamatus „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus IV-IX klass“, erinevate tikkpistete sõnastust, et oleks parem aru saada ning luua seos õpiku kirjelduse ja videos oleva selgituse vahel. Videos on lisaks tikandi õpetusele võimalik näha, kuidas rahvusliku tikandi puhul on kasutatud piirkonnale omast värvi kangaid. Kuna kangad on erinevad oma värvi, tugevuse kui ka kiudude poolest, siis see annab aimu sellest, et tikandit saab teha igat tüüpi kangale. Seda saab õpetaja antud õppevideoid näidates ise juurde rääkida ning näidata näitevahendina, kuidas on võimalik lõimida omavahel kahte erinevat oskust, milleks on tikkimine ja õmblemine.

3.4 Õppevideo loomine

Õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi on loodud selleks, et õpetaja saaks tikkimistunde rikastada ja vajadusel anda õppematerjali distantsõppeks. Mõlemal juhul on õpetajal oluline roll õpilastele juurde rääkida, tikkimisevõtetest ja välja toodud piirkonna tikanditest. Kui õpetaja on sissejuhatuse videotesse teinud ning vajaliku info juurde rääkinud (nt. piirkondade, tikandite, materjalide ja värvide kohta) siis on võimalik õpilasel videote kaudu iseseisvalt edasi tegutseda. Loodud õppevideod ehitati üles põhimõttel, et tutvustada kolme erineva piirkonna roosi motiivi. Lisaks on võimalik näha, kuidas tikitud motiiv

terviklikul kujul lihtsat valminud kotti kaunistab. Roosi motiivid valiti eriilmelised, et õpilane saaks õppida kasutama erinevaid pisteid ning õpetaja saaks rohkem näitematerjali, millisel võivad välja näha roosid piirkonniti.

Kõige esimesena oli vaja leida kolme erineva piirkonna mustrid, mis oleks sobilikud II ja III kooliastmele. Seejärel osteti sobivad peenvillased lõngad ja kangad tikkimiseks. Kuna idee oli lõpetada õppevideo valmis esemega, siis alustati lõpliku eseme tikkimisest. Eeltööd oli palju ning protsess aeganõudev. Iga päeva peale jagati ülesanded ära. Alustati tikandite tegemisest kangale. Esmalt lõigati vajalikus suuruses kangatükid, seejärel kanti valitud muster kangale ning pandi valmis sobivad lõngad. Kui kõik kolm tikandit oli tehtud, siis õmmeldi nendest lihtne kott, mille õpetus on leitav A. Pink raamatust „Õmblemine“ lk 100. Kui kolm sobilikku kotti said neljandaks päevaks valmis, siis viiendal päeval alustati videote filmimisega. Esmalt tehti ettevalmistused. Kuna videote tegemisel lähtuti sellest, et viimase aasta jooksul on pidanud koolid olema palju distantstil siis kasutati töö loomisel vaid kodus olevaid vahendeid ning stuudiot eraldi otsima ei hakatud. Video loomise puhul oli oluline leida toas olev parim nurk/sein, mille lähedal videot filmima hakata. Seejärel oli vaja paika panna valgustus ning seadistada kaamera.

Foto 1. *Kodus filmimine*
Foto autor: Hansen R.

Enne filmimist kandis autor roosi motiivi kangale. Seejärel pandi käepärast kõik vajalikud lõngad ja käärid, et filmimine läheks latusamalt. Ühel õhtul filmiti töö üles (vt foto 1) ja arvutist monteerimisel kustutati ära kõik, mis ei olnud video valmimisel vajalik. Järgneval õhtul monteeriti video kokku, salvestati helifail ning lisati juba valmis videole. Valminud videod saadeti esmalt juhendajatele ning jäädi ootama esmaseid ettepanekuid muudatusteks. Kolmest valitud tikandist, pidi autor ühe ümber tegema. Esialgne Lihula roosi tikand sarnanes palju Muhu tikandiga. Seega valis autor uue Lihula roosimustri ning valmistas uue õppevideo.

Kõik videod monteeriti valmis Soni Vegas Pro 18.0 programmis. Video faililaiendiks on mp4. Antud õppevideote kõige suuremaks osaks tööst ei olnud mitte tikkimine vaid videote kokku monteerimine, mis oli väga aeganõudev.

4. Spetsialistide tagasiside

Antud peatükis antakse ülevaade spetsialistidega tehtud intervjuu tulemustest. Intervjuu käigus saadi ülevaade rahvustikandi olulisusest tänapäeva õppeprogrammis. Selgus õppevideote tähtsus õppetunni rikastamisel. Jagati hinnanguid autori loodud õppevideote sobivuse kohta lisaõppematerjalina.

4.1 Magistritöö uurimuse andmekogumine ja andmeanalüüs

Magistritöö raames koostati õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi. Selleks, et loodud õppevideote kohta saada tagasisidet koostati praktilisuse ja kvaliteedi hindamiseks intervjuu küsimustik. Küsimustik koosnes kaheteistkümnest küsimusest ning intervjuud viidi läbi viie spetsialistiga.

Spetsialist ehk teisisõnu ekspert on mingi ala asjatundja. See termin on lahti mõtestatud „Eesti keele seletavas sõnaraamatus“ 2018. Loodud õppevideotele andsid hinnangu oma ala spetsialistid, kellest neljal on omistatud magistrikraad ning on käsitööõpetajad II ja III kooliastmes. Ühel juhul magistrikraad käsitöös puudub. Kõik spetsialistid on antud hetkel tegevõpetajad, kelle töökogemus on vahemikus 7 kuni 42 aastat.

Spetsialistidega viidi läbi intervjuud, mis kestsid 30-60 minutit. Enne intervjuud saadeti neile e-kirja teel drive link, milles olid kolm koostatud õppevideot. Kirja teel anti soovitus eelnevalt mõelda, kuidas spetsialistid on ise õpetanud tikkimist, millest on nad käsitöötunde andes puudust tundnud ning kuidas abistaksid loodud õppevideod nende tööd.

Enne intervjuu alustamist küsiti taustinformatsiooni. Kas spetsialist omab magistrikraadi käsitöös ning mis on spetsialisti tööstaaž.

Intervjuu küsimustikku eelnevalt ei saadetud, kuid intervjuu käigus küsitud küsimused jagunesid nelja teemaplokki:

- 1) Tikkimistundide ülesehitus ja kasutatud töövõtted.
- 2) Hea õppevideo ja videostiilid.
- 3) Rahvustikandite tähtsus tänapäeva käsitööõppes.
- 4) Loodud õppevideote hinnang ning nende edasine rakendamine õppetöös.

Intervjuu käigus koguti kokku vajalikud andmed. Transkribeeriti, töödeldi ja süstematiseeriti saadud tulemused. Transkribeerida aitas veebipõhine kõnetuvastusprogramm. Selleks, et töös oleks tagatud anonüümsus kasutati spetsialistide nimede asemel tähiseid S1, S2 jne.

Saadud vastuste esitamisel on töös kasutatud spetsialistide originaalkujul kommentaare. Töös tuuakse kommentaarid välja kaldkirjas, mis erineks ülejäänud tööst. Kaldkirjale eelneb spetsialisti tähis.

4.2. Spetsialistide tagasiside analüüs

Esimeses teemaplokis soovis autor teada saada, kuidas on tikkimistunnid üles ehitatud ja milliseid töövõtteid õpetamisel kasutatakse. Lisaks otsiti vastust küsimusele, millest on spetsialistid käsitöötunde läbi viies kõige enam puudust tundnud.

Spetsialistid on enamasti tikkimise tunnid üles ehitanud suhteliselt sarnaselt. Erinevatest vanuseastmetest ja klassidest lähtuvalt töövõtted mõnes osas muutuvad. Mida suurem klass, seda spetsiifilisemaks minnakse õpetamisega.

Tooksin välja S5 öeldu, sest see erines teiste spetsialistide öeldust: *“Rahvusliku tikandi jaotan geomeetriliseks tikandiks ja lilltikandiks. Alustan alati loovamalt ja pigem leiame seoseid, kuidas need mustrid on tekkinud ... Kui kohe alguses hakata erinevaid pisteid õpetama, siis nad tüdivad ära. Et siis pigem alustada vaba ja loov tikandiga ja saada pisted selgeks ning siis hiljem 8ndas klassis olen teinud siis päris lilltikandit ja seda nendega proovinud.”*

Kõikide spetsialistide töövõtted olid sarnased, ning öeldi, et aastast aastasse tuleb mõningaid asju korrata nt: tikkimislõnga kinnitamist ning mustri kandmist kangale. Töövõtetena kasutatakse A. Pink ja K.Tederi „Tikkimine“ raamatut ja sealseid töövõtteid. Spetsialistid selgitavad õpilastele õpikus olevaid pilte ja töövõtete ülesehitust, näitlikustavad erinevate pistete õpetusi ning seejärel suundutakse iga õpilast individuaalselt juhendama. Kahel juhul toodi välja tikkimise plakatid, mis on Saara Kirjastuse poolt välja antud.

Uurides spetsialistidelt, millest kõige rohkem on tikkimise tundidest puudust tuntud, toodi üheselt välja, et tikkimisega seotud videoid on vähe ning neid võiks juurde luua. Justnimelt Eesti rahvustikandite videoid.

S1: „Tänapäeval on hea näidata neid videoid. Kuigi videomaterjali tikkimise kohta on väga vähe. See on hea kui keegi seda kogu täiendaks. Sest need YouTube omad ei ole otseselt Eesti käsitöö.“

S3 lisas järgnevalt: „Noo ütleme, et Pinterest avas maailma ja aitab mind kõvasti. Eks ongi see virtuaalmaterjal mis on puudu.“ ... „Sellepärast, et seda saab korduvalt ja korduvalt uuesti teha. Ja vasakukäelised, täiesti puudu materjal.“ ... „Kui sa ise vasakukäeline ei ole, siis sa sellega ise hakkama ei saa. YouTube’st vasaku käelisele lasen materjali ise otsida.“

Teises teemaplokis uuriti spetsialistidelt, milline on nende arvates hea õppevideo, mis stiilis ta peaks olema ning kuidas õppevideo nende igapäevast tööd muudaks. Kokkuvõttena toob autor välja, et spetsialistide arvates on hea õppevideo lühike, lähivõttes, peab selgitama ühte konkreetset töövõtet. Videol peaks olema juures sõnaline selgitus, mitte ainult pilt mida tehakse.

S2: „Ta ei tohi olla väga pikk. Ta peab olema selline suhteliselt lühike, seletama ühte konkreetset töövõtet ja peab ära näitama mismoodi see töövõte käib ja missugune peab olema lõpptulemus. See sõnaline selgitus, mitte ainult ei näita, vaid ka selgitad juurde, mida sa teed. Kuhu sa selle nõela torkad ja kuhu sa selle nõela paned. Et oleksid mitmed meeled kasutatud. Samas ei tohi see olla ka väga kiire, et peab olema aega mõelda, et mis nüüd juhtus ja mis nüüd saab. Mulle meeldis praegu see, et kuuldu on ka silmaga haaratav, mida sa teed.“

Esile toob autor välja S4 öeldu: „Minu jaoks on hästi oluline see valitud värvid, mida seal tikandi osas ära kasutada. Et kui töö on mõeldud lastele siis paratamatult peab neid värvidega natukene püüdma, et selles mõttes on värvid olulised mida kasutatakse töö juures.“

Kolmandas teemaplokis sooviti teada, kui oluliseks peavad spetsialistid rahvuslikku tikandit ning kui suures mahus on seda eelnevalt käsitöö tundides õpetatud. Rahvuslikku tikandit peeti kõigi spetsialistide arvates väga oluliseks. Toodi ühiselt välja, et meil on oma laulu- ja tantsupidu ning peame seda tava õpilastele edasi andma. Seega on rahvusliku tikandi tutvustamine ning õpetamise jätkamine väga oluline.

S4 ütles: „Vältimatult oluline. Isegi kohustuslik, ma ei saa öelda, aga kindlasti äärmiselt oluline. See annab võimaluse hoida sidet ja hoida meid eestlastena. Nii et vältimatu.“

Uurides, kui palju on spetsialistid eelnevalt õpilastele tutvustanud ja õpetanud Muhu, Lihula ja Mulgi tikandit, siis selgus, et pigem jõuti neist kõigist õpilastele rääkida ja

tutvustada, kuid läbi teha vähe. Ajalised piirangud mängivad suurt rolli. Iga spetsialist on õpetuse osas valinud pigem ühe piirkonna, millel põhjalikumalt peatuda. Kõige vähem on spetsialistide poolt õpetatud Lihula tikandit. Kahel juhul õpetati õpilastele põhjalikumalt Mulgi ja Muhu tikandit. Kuigi spetsialistide tööstaaž on kõigil suhteliselt suur 7-42 aastat, on aastate jooksul truuks jäänud ühele kindlale tikkimisstiiliga piirkonnale.

S4: „Kõige rohkem oleme meie kasutanud seda Mulgi tikkimise printsiipe. just selle taimornamendi põhimõttel. Väga palju vähem siis Lihula ja seda Muhu tikandit, et kui üldistada seda aastate peale.“

Neljandas teemaplokis sooviti teada saada, kuidas loodud õppevideod toetaksid spetsialistide tööd edaspidi. Veel sooviti saada tagasisidet loodud õppevideote praktilisuse ning toimimise kohta, viies seejärel ellu parendused.

Spetsialistid arvasid, et antud õppevideot on väga hea kasutada tunnis sissejuhatava osana, vaadates koos loodud videomaterjale. Seejärel saab arutleda läbi erinevad töövõtted, piirkondade omapärad ja tikkimispisted. Edaspidi oleks õpilasel võimalik erinevas tempos videoga juba ise edasi liikuda. Spetsialist 5 arvas, et tänapäeva tikkijaid on väga vähe, seega antud videod on hea viis näidata õpilasele tervikut tikkimisest ja selle võtetest ning tekitada valdkonna vastu huvi. Spetsialist 5 ütles järgnevat: „Võib olla kui alustada, siis sellest vaatenurgast mida õpilane üleüldse on näinud. Kas tal on kodus vanaema või ema, kes on tikkija ja kas ta on näinud et keegi tikib. Alustades sellest, et ta näeb, kuidas on raami sees asjad, kuidas üldse see töö valmib, kuidas see vilumus ja kuidas need asjad käivad. Sellest alustades on see väga hea materjal. Ja edasi juba see, et kui õpilasel tekib huvi, siis ta saab iseseisvalt jätkata seda tööd. Selles mõttes nad aitavad väga palju.“ ... „Ja konkreetselt saab üle kanda selle teistele tikanditele sest seal on need võtted olemas.“

Töövõtete omandamiseks kiitsid spetsialistid antud videod heaks. Leiti, et on võimalik uusi töövõtteid kasutada eeldusel, et mõned pausid siiski videot vaadates tuleb teha. Mõnes kohas õpilane võibolla ei taba ära kuhu lõng liigub, kas nõelast üles või allapoole. Kolmel korral tõid spetsialistid välja, et oleneb ka vanuseastmest. Mida nooremad on õpilased, seda rohkem vajaks video juurde selgitusi ja eeltööd. Kuid rõhutati, et video eelis on see, et seda saab vajadusel tagasi kerida ja pausile panna.

Videod sai positiivset tagasisidet. Video juurde lisatud kõne oli kõikide spetsialistide arvates selge ja arusaadav. Videod olid sobiva pikkusega ning õpilasele jälgimiseks

jõukohased. Neli spetsialisti tõid välja selle, et heli on mõnus ja mahe ning tekst sinna juurde abistav. Ühel juhul toodi välja, et tuleks keskenduda ühele kindlale asjale ning muusika ja teksti osa võivad muutuda segavaks. Kõigepealt peaks selgeks saama ühe kindla töövõtte ning alles seejärel võiks rikastavat infot juurde tuua.

S5: "Pigem mind see muusika ja tekst nagu sellisel puhul segasid. Ma kasutan hästi palju ise muusikat kui me teeme tööd. Kuid ma saan lähtuda sellest, et inimene saab teha ühte asja korraga. Ja kui ta ei ole professionaal ja ei tee automatismi. ... Näiteks kui sa ei sõida kogu aeg ühte teed hommikul ja õhtul ja võid musa peale panna ja ka huuli värvida ..., aga kui sa esimest korda teed, siis sa ei tohiks seda teha. Et üks asi korraga. Kui on jutt siis on jutt ja kui on tegemine siis on muusika. Ma eelistaksin ise seda, sihtrühma silmas pidades.

Viimase küsimusena sooviti intervjuus teada saada, mida õppevideote edasiseks parendamiseks teha. Videos tikkimise suunda küll mainiti, kuid see oleks võinud olla rohkem selgitatud. Tööd pöörati mitmeid kordi, seda vähendada või kasutada tikkimiseks suurt raami. Samas oli spetsialiste, kelle jaoks oli oluline, milline töö eest ja tagant välja näeb. Mitmed pistete õpetuse kohad oleks võinud spetsialistide arvates olla aeglasemad või siis pikemalt näidatud. Spetsialistid tundsid puudust videotest, mis näitaks pisteid eraldi ehk siis sellised lühivideod, mis aitaks selgitada õpilastele õpikus olevat materjali.

S3: "Tikkimise videoid võiks rohkelt juurde teha. Pigem sellised pisikesed lühivideod, et kõik pisted korrektselt läbi teha. See on hea kui te teete. Sest see on aeg ja aeg on raha. Ja siis püüadki teiste omi kasutada. Me säilitame oma rahvakunsti ise ja see on meie asi säilitada."

Arutelu

Magistritöö eesmärgiks oli luua kolme erineva piirkonna õppevideoid, mis sobiksid II kui III kooliastmele ning tutvustaks tikkimisvõtteid läbi rahvuslike tikandite. Fookusesse võeti roosi motiivid, seda nii Muhu lilltikandist, Lihula lilltikandist ning Mulgi taimornamendist.

Töö eesmärgini jõudmiseks soovis autor leida vastuseid viiele uurimusküsimusele:

- Milliseid võimalusi on rahvusliku tikandi õpetamiseks põhikooli II ja III kooliastmes?
- Milline peaks olema õppevideo ning milline õppevideo toetaks tikkimise õpetamist?
- Millise hinnangu annavad spetsialistid loodud õppevideotele?
- Kas loodud õppevideod toetavad spetsialistide hinnangul uue töövõtte omandamist?
Põhjenda.
- Mis keskkond oleks parim videote edastamiseks?

Esmalt soovis autor teada saada, millised võimalused on rahvusliku tikandi õpetamiseks põhikoolis. Selgus, et kõikidel spetsialistidel on töötatud aastate jooksul tekkinud kindlad piirkonnad, mille tikandeid tundides õpetatakse. Loodud õppevideotest lähtudes, nimetati kahel juhul Muhu ja Mulgi tikandi õpetamist ning ühel juhul Lihula õpetamist. Teisi piirkondi ei nimetatud. Autor leiab, et antud õppevideod ja nende piirkondade valik on ennast õigustanud ning iga õpetaja saab neist õppevideotest midagi oma tunnis rakendada.

Uuringutest on selgunud, et head õppevideod on näitlikud, lühidad, üheselt arusaadavad ning ette planeeritud. Autor soovis spetsialistidelt teada saada, milline peaks olema üks hea õppevideo ning milline video toetaks tikkimise õpetamist. Intervjuu vastused ühtisid uuringute käigus välja tulnud tulemustega. Lisati veel, et olulised kohad peaks olema välja toodud lähivõttes, et õpilastel oleks lihtsam jälgida. Uurimusküsimuse teises pooles sooviti teada saada, milline video toetaks tikkimise õpetamist ning seda seetõttu, et tikkimisvideote kohta uuringuid tehtud ei ole. Seega oli videote loomine eksperiment ning spetsialistide abil selgus, milliseid tikkimisvideoid edaspidi võiks juurde luua. Kõik spetsialistid arvasid, et hea tikkimisvideo on selline, mis on lühike ning näitaks ainult mingi kindla tikkimispiste tegemist. Spetsialistide poolt toodi välja, et videos peaks näitama pistete tegemist vähemalt kolmel korral aeglaselt või lähivõttes. Sõnaline pistete selgitus peab olema selge ning üheselt mõistetav. Ühel juhul toodi välja, et oluline on värvikasutus, et õpilasele oleks video pillkupüüdev ja huvitav. Video üleseitus sõltub paljuski õpilaste eelnevast kogemusest ning töö eesmärgist.

Tõhusate tikkimisvideote kohta uuringuid eelnevalt ei olnud, seega oli videote koostamine suur eksperiment, et saada tulevikus teadmine, millest videote koostamisel lähtuda. Autor pani paika videote eesmärgi ning kavapunktid, kuhu oli soov videoid tehes jõuda. Koostati õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi, mille eesmärk oli õpetada pisteid ning jõuda rahvustikandi tulemuseni. Loodud õppevideod said spetsialistidelt positiivse hinnangu. Spetsialistid, andsid juhiseid edaspidisteks muudatusteks. Video tugevustena toodi välja see, et video näitab tikkimist kui tervikut. Kogu töö protsess on nähtav algusest lõpuni ning õpilane saab selle abil aimu, mida tikkimine tähendab ning kuidas seda tehakse. Video pikkus oli spetsialistide arvates piisav. Pistete selgitusel oli kõne selge ning arusaadav. Kolmel juhul spetsialistid ütlesid, et taustamuusika tekitab huvi ja põnevust, ühel juhul peeti muusikat häirivaks ning üks spetsialist ei osanud muusika olemasolu kommenteerida. Autori loodud õppevideode juures toodi välja, et oluline on näidata eelnevalt mustrit, et õpilane teaks, mida seal videos täpsemalt tehakse ning mis on lõpptulemus. Kuna loodud videote eesmärgiks oli näidata tikkimist läbi rahvusliku tikandi, siis sealne lõpptulemus oli oluline. Toodi välja, et mõnes kohas oli piste õpetus liiga kiire. Nendest ettepanekutest lähtuvalt parendas autor juba loodud õppevideoid.

Eelnevatest uuringutest on selgunud, et õppevideod on head seetõttu, et videod on võimalik peatada. Oluline on et õpilane saab ka tagasi minna soovitud kohani ja seda korrata. Sama arvasid spetsialistid, tuues välja, et pause sobivates kohtades tehes on võimalik omandada uusi töövõtteid tikkimises. Autor lähtus intervjuus välja tulnud kitsaskohtadest ning viis ellu videos vajalikud muudatused tuues mõned pistepikkused pikemaks ja aeglasemaks. Videotes mõnel juhul toodi tikkimispiste tegemine lähivõttesse. Töö algusesse lisati muster ja töö lõpptulemus. See annab võimaluse õppevideoid eesmärgipärasemalt kasutada ning muudetud ja täiendatud videod toetavad õppetööd uute tövõtete omandamisel veelgi paremini.

Selleks, et käsitöötunde näitlikumaks teha, kasutasid spetsialistid erinevaid veebis olevaid keskkondi. Kõige enam mainiti YouTube'i ning Pinterest keskkonda. Vähemal määral nimetati e-koolikotti ning erinevaid käsitöö blogisid. Lähtudes saadud informatsioonist laeb autor valminud õppevideod üles YouTube keskkonda ja e-koolikotti, et õpetajatele, õpilastele ja käsitööhuvilistele oleksid videod kättesaadavad. E-koolikoti eelis on see, et ta on Haridus- ja Noorteameti poolt loodud veebilehekülj, mis hõlmab endas digitaalset õppevara ning võimaldab seda hoiustada ja avaldada.

Töö tegemise käigus selgus, et tikkimise õppevideoid on vähe ning selliseid, mis õpetaks rahvuslikku tikandit veelgi vähem. Leida Kirst on loonud Muhutikandi õppevideoid, kuid need on tasulised ja õpilaste jaoks jäävad kättesaamatuks. Rahvuslike võtetena on töö autor välja toonud kolme piirkonna tikandid ja nende roosi motiivid: Muhu ja Lihula lilltikand ning Mulgi taimornament. Loodud kolmes õppevideos on välja toodud esmased töövõtted ning terve roosimotiivi käekäik. Lõpetuseks näidatakse lihtsat kotti etteantud tikandis.

Riiklikust õppekavast lähtudes on rahvusliku käsitöö käsitlemine olulisel kohal. II kooliastme õpilase õpitulemustes on kirjas, et ta tunneb oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioone. Töö kavandamisel leiab õpilane ideid Eesti rahvakunstist. Õpilane peab oskama märgata rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel. III kooliastmes on välja toodud, et õpilane kasutab inspiratsiooniks etnograafilisi esemeid, tunneb rahvuslikke käsitöötavasid ning näeb rahvaste kultuuripärandit kui väärtust. (PRÕK, Lisa7, 2011)

Lähtudes riiklikust õppekavast kavandati töö lõpptulemuseks lihtne ömmeldud kott, millel on kolme erineva piirkonna rahvuslikus tikandis roosi motiiv. Esmalt püüti leida võimalikult erinevad lahendused, et eristada töö tulemuslikku poolt. Seega kasutati töö käigus erinevaid kangaid ning erinevaid värve, mis kuuluvad kokku ette antud piirkonnaga. Kui vajalikud materjalid olid leitud, otsiti kodus kõige parem koht filmimiseks ning pandi paika vajalik tehnika. Kui filmimine oli lõpetatud, tuli kogu materjal kokku monteerida ning helisalvestised juurde rääkida. Järgmisena otsiti spetsialistid, kellel oleks vähemalt 5 aastat käsitööõpetaja kogemust ja käsitöö alane magistrikraad. Spetsialistide vähesuse tõttu, ühel juhul magistrikraad puudus. Spetsialistidega viidi läbi intervjuu, mis koosnes kaheteistkümnest küsimusest.

Magistritöö raames koostatud õppevideoid on võimalik leida algmaterjalina YouTubest (Jaadla, 2022) ja e-koolikotist suunates YouTube lingile. E-koolikotti algfaile laadida ei olnud võimalik suure videomahu tõttu, kuid materjal jõuab sealsete keskkonna kasutajateni sellegipoolest. Autori poolt loodud õppevideoid on võimalik edaspidi täiendada lühivideote abil, sest nendest tunnevad spetsialistid enim puudust. Mõningaid õpetusi leiab YouTubest, kuid see ei aita säilitada Eesti rahvusliku tikandi levikut, sest rahvusliku tikandi kohta on videomaterjali vähe. Spetsialist number 3 tõi välja, et vasakukäelistele tikkimise õppematerjali on vähe ning see oleks väärt materjal, mida koostada. Magistritöö oleks saanud lisaväärtust, kui töö autor oleks leidnud oma ala professionaali(d), kes oleks tutvustanud valitud piirkonna ajalugu ja erinevaid rahvuslikke esemeid. Veel saaks lõimida erinevaid õppeaineid omavahel ning juurde tuua erinevatele piirkondadele omase muusikalise pala.

Kuna rahvusliku tikandi kohta antud õppevideod ei ole loodud ega uuritud, siis sellekohast materjali, mida ja kuidas videos näidata ei ole. Seega oli videote loomine üks suur eksperiment, mis aitas mõista, mida spetsialistid tikkimisvideote juures vajalikuks või oluliseks peavad. Edaspidi on võimalik luua juba põhjalikemaid õppevideoid rahvustikandite õpetamiseks. Õppevideote looja peaks arvestama tõsiasjaga, et õppevideo koostamine ja selle hilisem muutmine on keerukas, kuna iga muudatus nihutab paigast eelnevalt valmis tehtud asja (nt. peale räägitud selgitused, teksti jms). Seega oleks juba enne videote loomist hea teada, mida tikkimisvideote tegemisel silmas pidada.

Tänuõnad

Tahan tänada kõiki, kes olid toeks sellel pikal ja raskel teekonnal ning toetasid mind valminud magistritöö loomisel. Suured tänuõnad lähevad Pille Pattak'ule ja Christi Kütt'ile, kes aitasid hoolt kanda selle eest, et töö näeks välja terviklik. Tänan elukaaslast Rain Hansenit, kes aitas mind videote loomisel ning oli igati toeks töö valmimisel. Sooviksin tänada spetsialiste, kes olid valmis andma tööle oma panuse ning leidsid aja minuga vestelda. Teie kõigi toetus oli sellel teekonnal väga vajalik. Aitäh!

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Marilin Jaadla

12. 05. 2022

Kasutatud allikad

- Artla, T, Kangro, U., Lehis, M., Nõu, S., Talts, E. (2014). *Eesti käsitöö raamat*. Kirjastus Pegasus
- Barnden, B. (2004). *Tikkimispistete piibel*. Kirjastus: Sinisukk.
- Brame, C. J. (2016) Effective Educational Videos: Principles and Guidelines for Maximizing Student Learning from Video Content. *CBE Life Sci Educ*, 15(4) Article 6.
<https://doi.org/10.1187/cbe.16-03-0125>
- Brown, L. (2022, March 31). Benefits for Teacher Using Video in the Classroom. *Wondershare*. <https://filmora.wondershare.com/video-editing-tips/benefits-for-using-video-in-classroom.html>
- Brown, P. (2003). *Tikkimise entsüklopeedia*. Kirjastus: Sinisukk
- Chao, T., Chen, J., Star, J.R. & Dede, C.(2016) Using Digital Resources for Motivation and Engagement in Learning Mathematics: Reflections from Teachers and Students. *Digit Exp Math Educ* 2, 253–277 <https://doi.org/10.1007/s40751-016-0024-6>
- Eesti Keele Instituut. (2020.09.10) *Sõnaveeb*. Otsing (sonaveeb.ee)
- Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit. Sihver, L-M. (19.05.2020). *Tikkimine algajale*. [Video] <https://vimeo.com/423730845#>
- e-Koolikott (s.a.) *Tikkimine*. <https://e-koolikott.ee/et/search?q=tikkimine&minAdded=2009&maxAdded=2021>
- Eskla, K. (s.a.). *Kvaliteetse e-kursuse loomise A ja O*. https://www.tlu.ee/opmat/eope/e_kursuse_a_ja_o_moodle/index.html
- Garnstudio DROPS Design. (s.a.) *Tikkimine*. <https://www.garnstudio.com/video.php?action=search&uc=10&lang=ee>
- Guo, P. J., Kim, J & Rubin, R. (2014). How video production affects student engagement: An empirical study of MOOC videos. *L@S, 14*, 41-50. doi:10.1145/2556325.2566239
- Haridu- ja Teadusministeerium (2019). *Digipöörde programm 2019-2022*. https://www.hm.ee/sites/default/files/2_digipoorde_programm_2019-2022_4okt18.pdf
- Haridus- ja Noorteamet (s.a.) *Käsitöö ja kodundus*. <https://oppekava.ee/pohiharidus/tehnoloogia/kasitoo-ja-kodundus/>
- Haridus- ja Noorteamet (s.a.) *Õppetöö kriisi ajal*. <https://harmo.ee/distantsope#misted>

- Haridus- ja Teadusministeerium (20.06.2016). *Ülevaade üldhariduse õppevara kaardistusest 2016.a.* https://www.hm.ee/sites/default/files/oppevara_kaardistus_kokkuvote_0.pdf
- Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse (2019). *IKT kasutamine hariduses.* <https://www.hitsa.ee/ikt-hariduses>
- Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse (s.a.). *Mis on digitaalne õppematerjal.* <https://oppevara.edu.ee/kvaliteet/#mis-on-digitaalne-oppematerjal>
- Himma, M (2021, november). Digipädevused ei pea Kesk- ja Ida- Euroopas vastu tuleviku tuleproovile. *Novaator.* <https://novaator.err.ee/1608411122/digipadevused-ei-peat-kesk-ja-ida-euroopas-vastu-tuleviku-tuleproovile>
- Jaadla, M. [MJaadla]. (2022, mai 10). *Õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/channel/UCvltz8MaFD1WftsN-R3C-1A>
- Kirst, L (2015, aprill 2) *Muhu tikandid ja mustrid.* <https://www.muhtikand.ee/>
- Kirst, L. (2013). *Suur tikandiraamat.* Kirjastus: Pegasus.
- Kivilo, L. (1992). *Lilltikand.* Kirjastus: Valgus
- Koger, H. (2016). *Tikkimine. Õpipoisist meistriks.* Kirjastus: HEA LUGU
- Kurt, S. (2018, December 16). ADDIE Model: Instructional Design. *Educational Tehnology.* <https://educationaltechnology.net/the-addie-model-instructional-design/>
- Käis, J. 1996. *Kooli-raamat.* Kirjastus: Ilmamaa
- Kütt, C. (2008). *Pihuloomad. Lühike õpetus mänguasjameisterdamiseks.* Kirjastus: Eesti loomeagentuur
- Laanpere, L. & Raidla, H (1993). *Tikkimine.* Kirjastus: Koolibri
- Lihula Lilltikandi Selts (2014). *Lihula lilltikand. Õpetus. Mustrid, Inspiratsioon.* Kirjastus: Pegasus
- Linnus, H. (1973). *Tikand Eesti rahvakunstis II.* Kirjastus: Eesti Raamat.
- Lints, A. (2010). *Õppevideo koostamine. Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž.* https://www.tlu.ee/opmat/hk/opiobjekt/Lints/2010/oppevideo_koostamine-kaameraga_filmimine/sissejuhatus.html
- Mandel, L. & Vaab, H. (2009). *Lihula lilltikand ja meistrid.* Kirjastus: Pegasus.
- Merkt M., Weigand S., Heier A., Schwan S. 2011. Learning with videos vs. Learning with print: The role of interactive features. *Learning and*

- Instruction*, 21(6), 687-780.
<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2011.03.004>
- Murali, S. (2020, 18. March). Top 7 Free Online Video Tools For Teachers To Create Videos In Minutes. *Hippo Video*.
https://www.hippovideo.io/blog/top-7-free-online-video-tool-teachers/#Why_Should_Teachers_Use_Videos_In_The_Classroom
- Niglas K. (2011). Kombineeritud ning alternatiivsed uuringudisainid sotsiaalteaduslikus uurimistöös. *Tallinna Ülikooli Informaatika Instituut*.
<http://www.tlu.ee/~katrin/generalia/Generalia.pdf>
- Pink, A. (2003). *Õmblemine*. Saara Kirjastus.
- Pink, A., Teder, K. (2005). *Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus IV-IX klass*. Saara Kirjastus
- Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 7. (2011) RT I, 29.08.2014, 18
https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1140/1201/1001/VV1_lisa7.pdf
- Robinson, A. (2021, 23. March) Teaching Students How to Learn From Videos. *Edutopia*. <https://www.edutopia.org/article/teaching-students-how-learn-videos>
- Saara Kirjastus (s.a.) *Kudumiskool*. <http://saara.ee/kudumiskool>
- Sablić, M., Miroslavljević, A. & Škugor, A. (2020). Video-Based Learning (VBL)—Past, Present and Future: an Overview of the Research Published from 2008 to 2019. *Technology, Knowledge and Learning*, 26(6), 1061- 1077 doi: 10.1007/s10758-020-09455-5
- Seema, R. & Vinter-Nemvalts, K. (2020). Digisõltuvus ja Digiärksus. M. Heidmets (toim), *Haridusmõte* (lk 392-416). TLÜ Kirjastus.
- Soone, O. (1988). *Tikkimine*. Kirjastus: Valgus
- Steinberg, M. (1990). *Rahvapärane tikand*. Kirjastus: Eesti õigekirjanduse keskus. Tallinna Ülikool (s.a.). *E-õppe sisu tootmise A&O*.
<https://www.tlu.ee/opmat/eope/videokoolitus/index.html>
- Tamm, A. (s.a.). Nüüdisaegse õpikäsitluse printsiibid. *Tartu Ülikool*.
<https://sisu.ut.ee/opikasitus/n%C3%BC%C3%BCdisaegse-%C3%B5pik%C3%A4situse-p%C3%B5hiprintsiibid>
- Tammets, K. & Kollom, K. (2020). Õppimine ja õpetamine tehnoloogiarikkas keskkonnas. M. Heidmets (toim), *Haridusmõte* (lk 468-483). TLÜ Kirjastus.

Tartu Ülikool (2017). Videopuu. *Tartu Ülikooli e-õppe ajakiri*.

<https://etu.ut.ee/2017/videopuu/>

University at Buffalo. (s.a.) *Instructional Videos*.

<https://www.buffalo.edu/catt/develop/tools/instructional-videos.html>

Vest, J. (2009, December 12). Six Steps to Creating High Quality Video Training. Learning Solutions. *Learning Solutions*. <https://learningsolutionsmag.com/articles/185/six-steps-to-creating-high-quality-video-training>

Vunder, E. (1992). *Eesti rahvapärane taimornament tikandis*. Kirjastus KUNST.

Õunapuu L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Kirjastus: Tartu Ülikool.

Lisa 1. Ekspertidele saadetud nõusolekukiri

Tere!

Olen Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia 2. aasta kunstide ja tehnoloogiaõpetajate magistrant. Koostan magistritööd teemal „Õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi“. Intervjuu eesmärk on välja selgitada, milliste võtetega eksperdid on tikkimist eelnevalt koolis õpetanud ning kuidas nad hindavad loodud õppevideod. Saadan Teile õppevideod ning palun seejärel osaleda kokkulepitud ajal intervjuul, mis võtab aega umbes 30-45 minutit. Saadud andmeid kasutatakse eesmärgipäraselt ning intervjuule vastamine jääb anonüümseks.

Teie panus minu tööle on väga oluline.

Lugupidamisega,

Marilin Jaadla

TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia magistrant

Lisa 2. Ekspertidele koostatud intervjuu küsimustik

Kas omate magistrikraadi käsitöös? _____

Kui kaua olete olnud käsitöö õpetaja ? _____

1. Kirjeldage, kuidas olete eelnevalt tikkimise tunnid üles ehitanud.
2. Milliseid töövõtteid olete kasutanud tikkimise õpetamiseks ning millest olete puudust tundnud? (milline on tunni ülesehitus olnud igapäevaselt)
3. Milline on teie jaoks hea õppevideo?
4. Millised videostiilid on tikkimise õppevideo parim lahendus?
5. Kas ja kuidas aitaks tikkimisvideo muuta teie tunni ülesehitust?
6. Kui oluliseks peate rahvustikandite õpetamist õpilastele?
7. Milliseid võimalusi on rahvusliku tikandi õpetamiseks põhikoolis?
8. Kuidas aitavad loodud videod edaspidi teid kui õpetajat?
9. Millise hinnangu annaksite loodud õppevideotele? (lähtudes kõne selgusest, pistete õpetusest, kõne arusaadavusest, visuaalsest poolest)
10. Kas loodud õppevideo on teie hinnangul sobilik uute töövõtete omandamiseks?
11. Milliseid keskkondi kasutate eelnevalt teiste poolt loodud õppevarade kasutamiseks?
12. Kas on ettepanekuid/soovitusi õppevideo edaspidiseks parendamiseks?

Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marilin Jaadla

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose:
„Õppevideod tikkimises läbi rahvusliku tikandi“,
mille juhendajad on Pille Pattak ja Christi Kütt,
reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi
DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks
Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative
Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost
reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja
kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marilin Jaadla

12. 05.2022